

OP DEZE GRONDEN,

DE RECHTBANK,

RECHT DOENDE OP TEGENSPRAAK,

[...]

Verklaart het verzoek van mevrouw LA, in zoverre het (in hoofdorde) strekt tot het bekomen van een vervangende huwelijksakte, ongegrond.

Verklaart het verzoek van mevrouw LA, in zoverre het (subsidiair) strekt tot verbetering van akten van burgerlijke stand, in de hiena volgende mate gegrond.

Beveelt dat de geboorteakte van X (°27 juni 1999), opgesteld door de ambtenaar van de burgerlijke stand van de STAD GENT op 29 juni 1999 en ingeschreven in de registers van de geboorteakten van het jaar negentienhonderd negennegentig onder het nummer 2803, zal worden verbeterd en vervangen in die zin dat, bij de vereenzelviging van de vader (DA.), de woorden “*van haar echtgenoot*” worden gewijzigd in “*van niet-verwant*”.

Verstaat dat het (bovenstaand) beschikkend gedeelte van het huidige vonnis, na overhandiging van de uitgifte ervan aan de ambtenaar van de burgerlijke stand van de STAD GENT, door deze laatste onverwijld zal worden overgeschreven in zijn registers, dat hiervan melding zal worden gemaakt op de kant van de verbeterde akte, en dat geen afschriften van of uittreksels uit de verbeterde akte meer zullen worden afgegeven dan met de bevolen verbeteringen, op straffe van schadevergoeding door de ambtenaar die ze heeft afgegeven, dit alles overeenkomstig artikel 1385 van het Gerechtelijk Wetboek.

Veroordeelt mevrouw LA tot de gerechtskosten, [...]

RECHTSLEER/DOCTRINE

Jinske Verhellen - Ontbrekende huwelijksakte in het kader van een echtscheidingsprocedure: uiteenlopende standpunten in de rechtspraak

[Noot onder Rechtbank van eerste aanleg te Gent, 2 februari 2012](#)

Situering – Bij een verzoekschrift echtscheiding moet een voor eensluidend verklaard afschrift van of een uittreksel uit de huwelijksakte worden neergelegd.¹ Vraag is wat moet gebeuren wanneer dit document ontbreekt. De rechtspraak biedt geen eenduidig antwoord.

De ene rechtbank vereist geen huwelijksakte wanneer de gemeentelijke autoriteiten het buitenlandse huwelijk reeds erkennen; de andere rechtbank stapt over het ontbreken van de huwelijksakte heen in geval van overmacht voor de betrokkenen. Nog andere rechtbanken stellen de partijen vrij van het voorleggen van de huwelijksakte wanneer zij zich voldoende ingelicht achten. Uit de geannoteerde uitspraak blijkt dan weer de praktijk om op grond van de artikelen 46-47 BW de ontbrekende huwelijksakte te vervangen door een vonnis.² De echtscheidingszaak wordt naar de rol verwezen en de betrokkenen moeten een aparte procedure opstarten om dergelijk vonnis als vervangende huwelijksakte te bekomen.³ Ik zet kort deze vier uiteenlopende standpunten in de rechtspraak op een rijtje.⁴

1. Geen huwelijksakte vereist indien eerdere erkenning door de gemeentelijke administratie – De rechtbank van eerste aanleg te Luik neemt reeds geruime tijd het standpunt in dat zij de echtscheidingsvordering niet onontvankelijk kan verklaren wanneer de gemeente het huwelijk heeft erkend. De onmogelijkheid om een huwelijksakte voor te leggen “*ne peut faire obstacle à la poursuite de la procédure alors que le mariage est reconnu en Belgique, ainsi qu'il résulte des extraits des registres de la population et de l'extrait d'acte de naissance de leur enfant [...] qui a été enregistré comme issu du mariage des parties. Qu'il serait en effet incohérent de considérer que le mariage est valable en Belgique et de refuser l'introduction d'une procédure visant à y mettre fin, faute de production d'un extrait d'acte de mariage.*”⁵ In een vonnis van 17 november 2010 oordeelde de Luikse rechtbank dat, op basis van het onderzoek door de ambtenaar van de burgerlijke stand en de overschrijving van het huwelijk (gesloten op de Kameroenese ambassade in Rome), de echtscheidingsvordering ontvankelijk is “[d]ès lors que les époux sont considérés comme mariés”.⁶

¹ Voor de echtscheiding op grond van onherstelbare ontwijking, zie artikel 1254, § 1, lid 5, 3° Ger.W.; voor de echtscheiding door onderlinge toestemming, zie artikel 1288bis, lid 4, 3° Ger.W.

² Artikel 47 BW werd hersteld door de Wet van 9 mei 2007 tot wijziging van sommige bepalingen van het Burgerlijk Wetboek teneinde het bewijs van de staat van personen te vergemakkelijken bij gebreke aan een akte van de burgerlijke stand, BS 15 juni 2007. Op grond van artikel 47 BW kunnen echtgenoten het in kracht van gewijsde gegane vonnis dat de ontbrekende akte vervangt maar de staat niet aanwijst, aan elke verzoekende overheid voorleggen. Voor een korte bespreking, zie K. VERSTRAETE, “Vereenvoudiging van het bewijs van staat van personen bij gebrek van een akte van burgerlijke stand”, *TvW* 2007, nr. 3, 305-307.

³ De te volgen procedure is deze tot verbetering van de akten van de burgerlijke stand (artikelen 1383-1385 Ger.W.), zie onder meer P. SENAËVE, *Compendium van het Personen- en Familierecht*, Leuven, Acco, 2004, nrs. 154 en 161.

⁴ Op basis van de rechtspraak waarover ik beschik. Wellicht zijn er nog varianten, waarover hoven en rechtbanken ons uiteraard mogen informeren (tijdschrift@ipr.be of jinske.verhellen@ugent.be).

⁵ Rb. Luik 18 november 2003, *Rev.dr.étr.* 2009, nr. 151, 703, noot H. ENGLERT. Zie ook Rb. Luik 24 september 2007, AR 07/792/B, onuitg.

⁶ Rb. Luik 17 november 2010, AR 10/1154/A, onuitg.

2. Ontbrekende huwelijksakte is geen probleem in geval van eerlijk en correct handelen van de betrokkene – De rechtbank van eerste aanleg te Leuven oordeelde – nadat ze op grond van artikel 877 Ger.W. de ambassade van Centraal-Afrika om bijkomende stukken had gevraagd en deze stukken niet had verkregen – dat de eiseres “*er geen enkel belang bij [heeft] te beweren dat ze gehuwd is, indien dit niet zo zou zijn, vermits ze zich daarmee alleen maar het leven moeilijker maakt*”. De rechtbank vond dat “*haar eerlijkheid op dit punt [...] niet [mocht] worden afgestraft*”. De vrouw vorderde een echtscheiding om een nieuw huwelijk te kunnen aangaan. “*Het feit dat ze correct wil handelen, mag evenmin worden ontmoedigd. Alle voormelde omstandigheden maken in haren hoofde overmacht uit, waarbij ook niet mag worden vergeten dat ze uit Rwanda waarschijnlijk in levensgevaar hals over kop diende te vluchten, hetgeen haar geen tijd liet om officiële documenten als haar geboorteakte, huwelijksakte, de geboorteakte van haar kind, enz. te verzamelen en mee te nemen.*” Op grond van deze overwegingen besliste de rechtbank om “*over het ontbreken van de huwelijksakte heen [te] stappen*”.⁷

3. Vrijstelling omdat de rechter zich voldoende ingelicht acht – De rechter kan partijen op grond van artikel 24, § 2 Wetboek IPR vrijstellen van het voorleggen van bepaalde documenten indien hij of zij zich voldoende voorgelicht acht.

Artikel 24 gaat evenwel enkel over het voorleggen van stukken wanneer men om de erkenning vraagt van een buitenlandse ‘rechterlijke beslissing’. Voor buitenlandse ‘authentieke akten’ voorziet het Wetboek IPR niet in een gelijkaardige bepaling.⁸ Dit heeft de rechtbank van eerste aanleg te Brussel er niet van weerhouden om deze bepaling ook te gebruiken wanneer er geen huwelijksakte voorligt in het kader van een echtscheidingsprocedure. In twee zaken achtte deze rechtbank zich voldoende ingelicht door de uittreksels uit het Rijksregister,⁹ argumenterend dat de gegevens die het Rijksregister opneemt, gelden tot bewijs van het tegendeel.¹⁰

4. Vonnis als vervangende huwelijksakte – De mogelijkheid om een ontbrekende akte van de burgerlijke stand te vervangen door een vonnis was aan de orde in de geannoteerde uitspraak van de rechtbank van eerste aanleg te Gent. Alleen al omwille van het 31 bladzijden tellende vonnis, is deze zaak opvallend. *In casu* onderzocht de rechtbank het verzoek van een vrouw die voorhiel getrouwd te zijn geweest in Armenië (de USSR ten tijde van het huwelijk) en die de huwelijksakte nodig had in het kader van de echtscheidingsprocedure die ze had ingeleid. Haar ‘echtgenoot’ ontkende evenwel het bestaan van dit huwelijk, althans op het moment dat de vrouw de rechtbank verzocht om op grond van het artikel 46 BW bij vonnis een vervangende huwelijksakte te bekomen (die zij nodig had om hier in België te

⁷ Rb. Leuven 30 mei 2005, AR 04/1916/A, onuitg.

⁸ Er is echter wel rechtspraak die dergelijke vrijstellingen verleent in het kader van verzoekschriften tot erkenning van buitenlandse huwelijksakten, zie bijvoorbeeld Rb. Luik 15 januari 2010, AR 09/5016/A, onuitg., waarin de rechtbank – in het kader van een verzoekschrift tot erkenning van een Kameroenese huwelijksakte – de partijen op basis van artikel 24, § 2 vrijstelt van het voorleggen van de originele huwelijksakte die zich in het administratief verblijfsdossier bevindt. Zie ook Rb. Luik 24 juli 2009, RTDF 2010, nr. 4, 1034: “*Les demandeurs font valoir que les originaux ont été déposés dans le cadre de la procédure administrative, ce qui n’est pas contesté; les dossiers déposés en copie par les parties seront pris en considération*”.

⁹ Rb. Brussel 5 december 2008, Act.dr.fam. 2010, nr. 5, 98; Rb. Brussel 5 november 2009, Rev.dr.étr. 2009, nr. 156, 676, waarin de rechter oordeelt dat “*madame X est manifestement dans l’impossibilité de disposer d’un extrait d’acte de son mariage avec le défendeur, le Tribunal l’en dispense, s’étant suffisamment éclairé par les extraits ‘composition de ménage’ de madame X ainsi que les extraits ‘registre national’ des parties*”.

¹⁰ Artikel 4, lid 3 van de Wet van 8 augustus 1983 tot regeling van een Rijksregister van de natuurlijke personen, ingevoegd bij artikel 4, 1° van de Wet van 25 april 2007, BS 8 mei 2007.

kunnen scheiden). Voordien had ook de man zich uitgegeven als de echtgenoot van de betrokken vrouw.

De rechtbank oordeelde “*louter ter inleiding en geheel terzijde*” dat de vrouw, als zij kon bewijzen dat het voor haar om een of andere reden onmogelijk was om een officiële akte voor te leggen, met toepassing van artikel 46 BW wel degelijk het reële bestaan van het huwelijk op een andere manier mocht aantonen, zelfs aan de hand van (feitelijke) vermoedens. Alleen ging het *in casu* om een huwelijk voltrokken in het buitenland, waardoor – zo meende de rechtbank – de bepalingen van het Belgisch Burgerlijk Wetboek niet van toepassing waren: “*Naar geldend internationaal privaatrecht moeten huwelijken van Belgen of vreemdelingen die in het buitenland zijn gesloten (in principe) worden bewezen volgens het (bewijs)recht van dat laatste land. Artikel 46 van het (Belgisch) Burgerlijk Wetboek is, in dat geval, niet van toepassing.*”

Op grond van artikel 47 Wetboek IPR verwees de rechtbank vervolgens naar het bewijsrecht van het land waar het huwelijk is gesloten. Door deze redenering beperkt de rechtbank – mijns inziens onterecht – de draagwijdte van artikel 46 BW tot huwelijken gesloten in België. Bovendien geraakte de rechtbank hierdoor verstrikt in een complex verhaal van feiten. Het was immers niet duidelijk of het huwelijk werd gesloten in Armenië dan wel in Azerbeidzjan. De rechtbank verzeilde in het grensconflict tussen Armenië en Azerbeidzjan over Opper-Karabach en gaf een uitvoerige historische schets om te besluiten dat de gemeente, waar de partijen zogenaamd gehuwd waren, in Azerbeidzjan ligt. Vervolgens vond de rechtbank deze conclusie moeilijk omdat zij – in de door de vrouw verdedigde feitenversie – de partijen beschouwde als etnische Armeniërs (af te leiden uit hun familienaam) die “*geen enkele affiniteit hadden/hebben met (het recht van) de Republiek Azerbeidzjan*”. Omwille van deze zwakke band met Azerbeidzjan maakte de rechtbank dan maar toepassing van de uitzonderingsclausule (artikel 19 Wetboek IPR) om uit te komen bij het recht van Armenië, meer bepaald het bewijsrecht zoals voorzien in het Armeense Gerechtelijk Wetboek. Het vonnis geeft een uitvoerige bespreking van verschillende bepalingen van het Armeense Gerechtelijk Wetboek. Na deze omweg via het toepasselijk Armeense bewijsrecht – die mijns inziens niet nodig was –, volgde een uitvoerig onderzoek ten gronde op basis waarvan de rechtbank het huwelijk niet bewezen achtte. Het was vooral de verklaring van de man, namelijk dat de partijen in werkelijkheid niet afkomstig waren uit Armenië, Azerbeidzjan of Opper-Karabach, maar wel uit Oekraïne, die de rechtbank onderzocht. De rechtbank stelde vast dat de man Oekraïens kent en de vrouw geen Armeens. “*Kennelijk hebben de partijen zich, [...], bij hun aankomst in België een valse identiteit aangemeten – met inbegrip van een (geveinsde) echtelijke band door een (beweerd) huwelijk gesloten in hun (zogezegde) land van oorsprong. Dit is uiteraard laakbaar en de rechtbank geeft hiervoor zeker geen applaus. Maar deze vaststelling volstaat niet om, wat het (beweerde) huwelijk betreft, de (jarenlang volgehouden) fictie thans te gaan verheffen tot werkelijkheid – waar de verzoekster met de huidige procedure precies op aanstuurt.*” De rechtbank wees dan ook het verzoek tot het bekomen van een vonnis als vervangende huwelijksakte af.

Vraag is of de rechtbank wel de complexe omweg via het buitenlandse, *in casu* Armeense recht had moeten maken. Zaken met internationale elementen moet men nu ook weer niet ingewikkelder maken dan ze al zijn. Voor de bewijsproblematiek kan immers ook de *lex fori* of het recht van de rechter worden toegepast.¹¹ De artikelen 46 en 47 BW werden reeds eerder in de rechtspraak toegepast om óók buitenlandse akten te vervangen door een vonnis. Zo liet

¹¹ F. RIGAUX en M. FALLON, *Droit International Privé*, Brussel, Larcier, 2005, nr. 12.51.

de rechtbank van eerste aanleg te Hasselt een Afghaanse minderjarige die onmogelijk een geboorteakte kon voorleggen, toe om zijn geboorte te bewijzen door alle middelen van recht. De betrokken minderjarige kon zijn identiteit en geboorte bewijzen aan de hand van een geboortebewijs afgeleverd door de Afghaanse ambassade, de Taskara (het Afghaanse identiteitsbewijs) en een paspoort afgeleverd door de Afghaanse ambassade in België.¹²

Door de complexe omweg via het toepasselijk bewijsrecht, gecombineerd met het gebruik van de uitzonderingsclausule, wijkt deze uitspraak van de rechtbank van eerste aanleg te Gent in ieder geval grondig af van eerdere rechtspraak over de vervanging van geboorteakten. Zo gaf de rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen een extensieve interpretatie aan artikel 46 BW waardoor deze bepaling “*kan worden toegepast in alle gevallen waarbij het voor de betrokkenen onmogelijk is wegens overmacht of wegens vernietiging van de hen betreffende akten zich een adequaat bewijs van deze akten en de erin geakteerde feiten te verschaffen*”. In casu werd de ontbrekende Turkse geboorteakte vervangen door een vonnis omdat de rechtbank van oordeel was dat “*de openbare orde en het private belang van een persoon vereisen dat hij of zij een identiteit heeft die blijkt uit een akte en uit de registers van de burgerlijke stand*” en eenieder dit bewijs moet kunnen vervangen “*wanneer men in de onmogelijkheid is zich dit voorafgaandelijk opgemaakt bewijs te verschaffen of het voor te brengen of wanneer het bewijs verloren is gegaan*”.¹³

Uiteenlopende rechtspraak zorgt voor ongelijkheid en onzekerheid – Wanneer in het kader van een echtscheidingsprocedure de huwelijksakte ontbreekt, is er vandaag een grote portie geluk nodig om ook effectief gescheiden te geraken of minstens duidelijkheid te krijgen over zijn of haar burgerlijke staat. De plaats waar mensen procederen, is immers bepalend. Voor de ene rechtbank volstaat een inschrijving of overschrijving van de buitenlandse huwelijksakte of overmacht in hoofde van de betrokkene(n) om de echtscheidingsvordering te behandelen; voor de andere rechtbank moeten echtgenoten een aparte procedure voeren (en dus betalen) om de ontbrekende huwelijksakte te vervangen. Wanneer deze afzonderlijke vordering wordt afgewezen, lijkt de hele echtscheidingszaak geblokkeerd te geraken.¹⁴

In de geest van het Wetboek IPR, meer bepaald artikel 24, § 2, is enige soepelheid geboden. De echtscheidingsrechter kan gelijkwaardige documenten aanvaarden of zelfs van de overlegging ervan vrijstellen, wanneer er voldoende bewijs van het huwelijk voorligt. Over deze bepaling werd tijdens de parlementaire totstandkoming van het Wetboek IPR nauwelijks gediscussieerd.¹⁵ Het is dus aan de rechtspraak om deze bepaling verder invulling te geven. Liefst op een meer uniforme wijze.

¹² Rb. Hasselt 25 februari 2008, *JDJ* 2008, 37, noot R. BREEMANS; *T.Vreemd.* 2009, nr. 2, 127, noot WISSING, R. De rechter stelde bovendien dat deze drie documenten meer bewijswaarde hadden dan het geneeskundig onderzoek dat door de Dienst Voogdij van de FOD Justitie was uitgevoerd om de leeftijd van de betrokkene te bepalen.

¹³ Rb. Antwerpen 4 juni 1999, *T.Vreemd.* 1998, 367. Zie ook Rb. Luik 28 april 2008, *Rev.dr.étr.* 2008, 279, waarin de ontbrekende geboorteakte van twee kinderen werd vervangen. In casu werd naar aanleiding van de geboorte van de kinderen in België geen geboorteakte opgemaakt. De moeder had geen aangifte van hun geboorte gedaan omdat zij illegaal in België verbleef.

¹⁴ Voor de betrokkenen lijkt er dan niets anders op te zitten dan de nodige aanpassingen van het Rijksregister te vragen.

¹⁵ Uit het verslag van de Senaatscommissie blijkt zelfs dat bij dit artikel geen enkele opmerking werd gemaakt, zie Verslag namens de Commissie voor de Justitie, *Parl.St.* Senaat 2003-04, nr. 3-27/7, 276.

